

Yad Vashem News, 1991. ősz, 4–5. o. Lásd továbbá Kapronczay Károly „Lengyel zsidó menekültek Magyarországon a második világháború idején” c. közleményét, *Évkönyv 1985–1991, i. m.*, 199–205. o.

68. Tekintélyes magyarországi zsidók, köztük Weiss Edith bárónő, mindent megtettek, s még a határőrség lepénzelésétől sem riadtak vissza, hogy a menekülőket átsegítsék a határon.

69. Stern, *i. m.*, 25–26. o.

70. *Der Kastner-Bericht*, 36–38. o. Joel Brand ellentmond Kasztner beszámolójának, s kifejti, hogy a zsidó származású magyar országgyűlési képviselők tervezett összehívásából semmi nem lett. Vö. Weissberg, *i. m.*, 27. o.

71. Rothkirchen, „Hungary – an Asylum...” 134–135. o.

72. *Uo.*, 134. o.

73. *Bericht der Leiters des polnisch-jüdischen Flüchtlingskomites in Ungarn. Yad Vashem, Jerusalem*, irattári szám: M–20/99.

74. *Der Kastner-Bericht*, 39. o.

75. Springmann magyarországi tevékenységéről, kivált arról, amit a lengyel zsidó menekültek ügyében általában és jelesen 1941-ben az „idegen” zsidók deportálásával kapcsolatban tett, saját maga is nyilatkozott. Visszaemlékezése 1958. január 28-án kelt, és megtalálható a Yad Vashem jeruzsálemi archívumában, 500/41–1. sz. alatt.

76. Brand beszámolóját lásd Weissberg, *i. m.*, Kasztner tevékenységéről e téren érdekesen számol be Wesselényi Miklós. Vö. „Kasztner’s Part in the Smuggling of Refugees – Testimony of Miklós Wesselényi.” In: *YVS*, 7:143–146. o. Lásd továbbá a 29. fejezetet.

77. Ebben az akcióban Brand legközvetlenebb segítőtársa egy magyarul beszélő szlovák zsidó menekült, Révész Peretz volt, aki a háború után Izraelben telepedett le.

78. *Der Kastner-Bericht*, 43. és 46–47. o. Teicholz magyarországi tevékenységéről további részleteket közlök a 23. fejezetben.

79. Még azoknak is adódtak bizonyos nehézségei, akik érvényes kivándorlási papírokkal rendelkeztek, a török kormány ugyanis vonakodott átutazóvizumot adni.

80. *Képviselőházi Napló*, 337. ülés, 1943. november 16. 337 o. A Silberschein és Honti feljegyzéseiből és levélváltásából néhány megtalálható a Yad Vashem jeruzsálemi archívumában M–20/96. sz. alatt. Keresztes-Fischer kijelentését Burton Y. Berry isztambuli amerikai főkonzul említi 1943. december 23-i jelentésében, amelyet az amerikai külügyminiszternek küldött.

81. Philip Freudiger: *Five Months*. (Kéziratát 1972-ben volt szíves rendelkezésemre bocsátani.) 4. o.

82. *Der Kastner-Bericht*, 47. o. Freudiger ezzel kapcsolatos nézetét lásd kéziratának 5. oldalán.

83. *Uo.*, 45. o. A háború idején ennél jóval nagyobb számú zsidó talált menedéket Magyarországon. Sokan csak rövid ideig maradtak itt, addig, amíg módjuk nem nyílt Palesztinába vagy más szabad országba kivándorolni.

84. Barlason kívül a zsidó ügynökség isztambuli kirendeltségén (a továbbiakban a Va’ad ha-Hatzala részlege vagy egyszerűen az isztambuli Vaada [Mentőbizottság] néven említjük majd) még jó néhányan működtek. Így A. Lader mind a jeruzsálemi központ vezetőjének, Yitzhak Gruenbaumnak a személyes megbízottja, Venya Pomerantz és Menachem Bader a Ha-Kibutz ha-Meuchad, illetve a Ha-Kibutz ha-Artzi képviselője és az Agudath Yisrael képviselőjében Yaakov Griffel. A részleg működésére nézve lásd Dalia Ofer: „The Activities of the Jewish Agency Delegation in Istanbul in 1943.” In: *RAH*, 435–450. o. A budapesti Segélyező és Mentőbizottság-